

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü

9 MİLLETLERARASI
TÜRK HALK
KÜLTÜRÜ KONGRESİ

TÜRK HALK EDEBİYATI

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI TASNİFİ İÇİNDE TÜRK HALK EDEBİYATI'NIN YERİ

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL¹

1. Türk Dilinin Günümüzde Coğrafi Dağılımı ve Tasnifi

Dünya milletleri kendi dil ve edebiyatlarında ana çizgi değişmemekle beraber, farklı edebî dönemler yaşadığı görülmektedir. Fakat bunların pek azı bizim edebiyatımız kadar çeşitlilik arz etmektedir. Tabii ki bunun önemli sebebi Türk boylarının dünya üzerinde çeşitli coğrafi bölgelere dağılarak ayrı topluluklar hâlinde ve ayrı devletler kurarak yaşamalarıdır. Bu durum, birtakım kültürel farklılıkları, *farklı lehçe* ve şivelerin oluşumunu, *farklı medeniyet*lerden etkilenmeyi ve *farklı edebiyat*lara sahip olmayı da beraberinde getirmiştir.

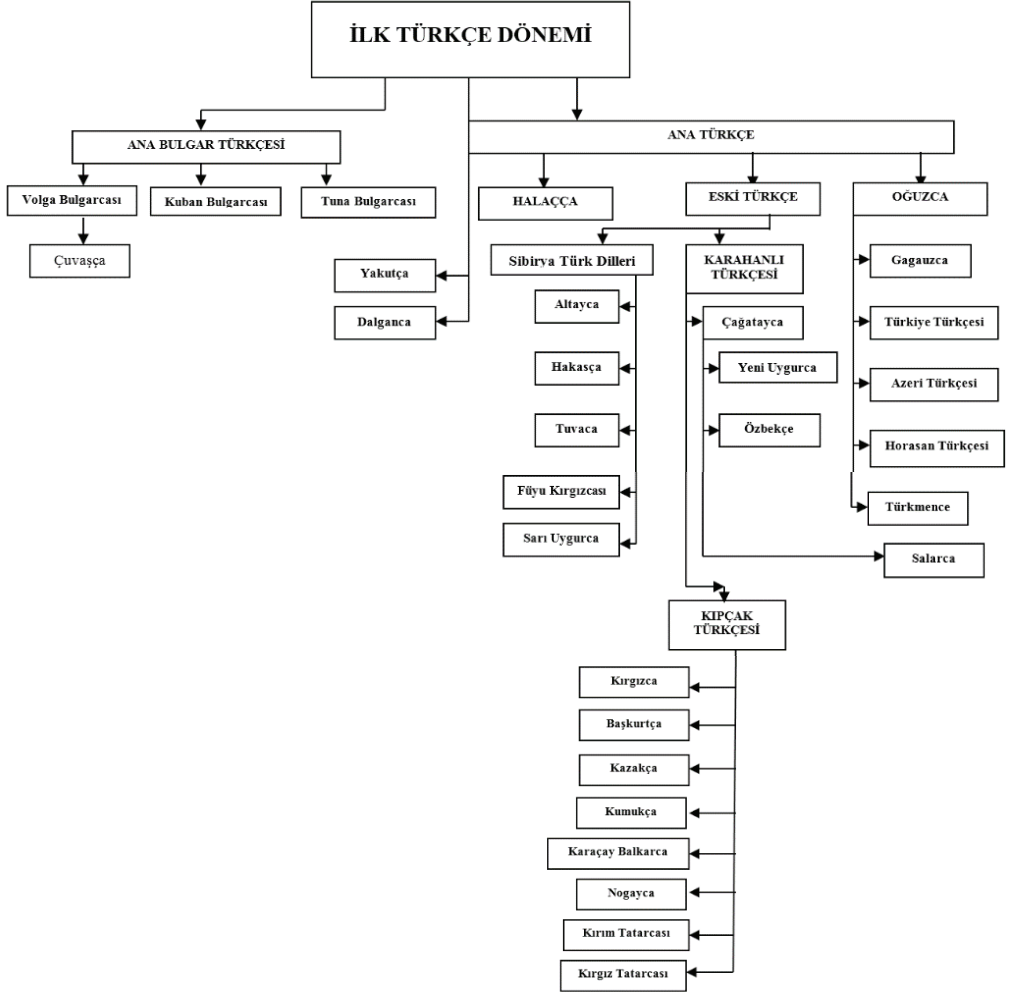
Bilindiği gibi Türk dili hakkındaki araştırmalarımız yalnız İslam sonrası dönemle sınırlı değildir. Özellikle Türk dilinin genel özelliklerini İslam öncesi dönemlere götürür ve o dönemlerde bu dilin hangi coğrafyalarda yaşayıp geliştiğini görürüz. Bu cümleden olarak V. yüzyıldan itibaren bazı Türk boylarının ayrı devletler kurup kendi yazı dillerini oluşturduklarını da biliyoruz. Farklı coğrafyalarda ve değişik kollar hâlinde gelişen dilimizin bugün; *Azerî Türkçesi*, *Kırgız Türkçesi*, *Özbek Türkçesi*, *Türkmen Türkçesi*, *Türkiye Türkçesi* ve *Balkan Türkçesi*, gibi birçok **lehçe**, **şive** ve **ağız** özellikleri vardır.² Bu itibarla **Türk dili coğrafyasını** yalnız bir coğrafi bölge ile sınırlı tutamayız, aynı zamanda Türk boylarının bugün yayıldığı *Asya*, *Afrika*, *Avrupa*, *Avustralya*, *Amerika* vb. kıtalarda yaşayan Türklerin oralarda da çok zengin *Türk edebiyatı mahsulleri ortaya* koyduklarını görüyoruz.

1 Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçenin Eğitim-Öğretimi Bölümü

2 Güzel-Torun-Bilkan-Demir, a.g.e., s. 20-21.

Geçmişten günümüze, bu **coğrafi bölgelerde** yaşayan **Türk dilleri** ile ilgili olarak çok nâdir ve sağlam araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların ışığı altında derli toplu olarak **Türk dilinin** yeryüzünde yayıldığı coğrafi bölgeleri dikkate alarak **Tarihi Seyir İçinde İlk TÜRKÇE Döneminin Günümüze Göre Coğrafi Dağılımı ve Tasnifini** vermenin faydalı olacağı düşüncesiyle aşağıda **tablo halinde** göstermeye çalışacağız:

2. Türk Edebiyatının 1914'e Göre Tasnifi

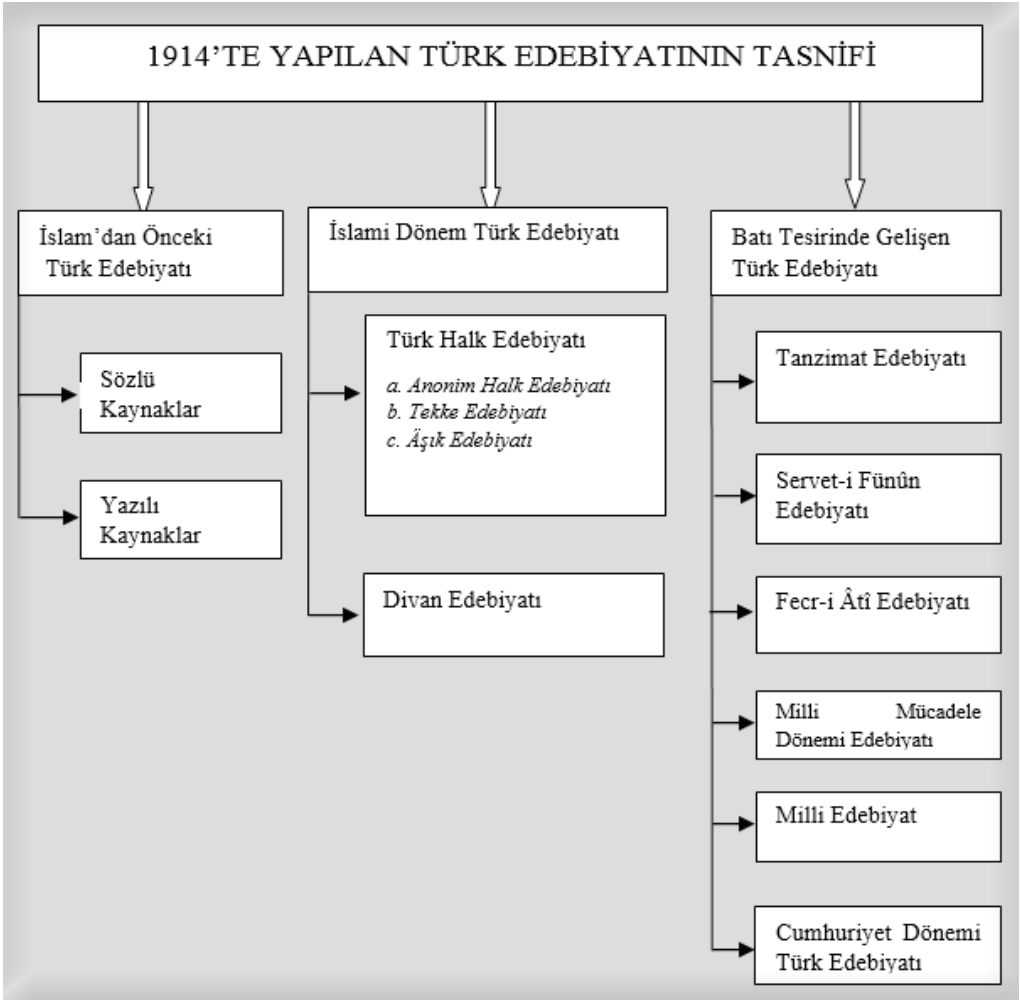
Bilindiği gibi, Türk Edebiyatı'nın ilk tasnifini, 1914'lü yıllarda **Ord. Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü** ve arkadaşları;

1. İslam Önceki Türk Edebiyatı; (Sözlü ve yazılı eserler,)

2. İslamî Dönem Türk Edebiyatı; (Türk Halk Edebiyatı

(Anonim-Tekke-Âşık), Divan Edebiyatı,)

3. Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatı (Tanzimat Dönemi, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âti, Millî Mücadele Dönemi ve Millî Edebiyatı)' şeklinde yapmışlardır.

Araştırmacılar da, yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, günümüze değin *Türk edebiyatını* bu üç ana devreye ayırmak ve incelemek bağlamında müşterek bir anlayışa sahip olmuşlardır.³ Hâlbuki bu tasnifin yapıldığı dönemlerden *günümüze değin*; hem ülkemizde, hem de dünyada pek çok gelişmeler yaşanmış, araştırmalar yapılmış, tarihler, ülkeler ve coğrafyalar değişmiş, devletler bölünmüş, bilimsel alanda da yeni yeni *bilim dalları* oluşmuş, global dünyada daha nice görüş ve buluşlar ortaya çıkmıştır. Bu cümleden olarak, o günden bu güne **dünyada**;

- 1914-1918 yılları arasında *Birinci Cihan Savaşı*,
- 29 Ekim 1923'te *Cumhuriyetimizin Kuruluşu*,
- 1945'te *Japonya'da Hiroşima'nın bombalanması*,
- 1946'da *Almanya'da İkinci Cihan Savaşı'nın* son bulması,
- 1950-1953'te *Kore Savaşı*,
- 1968'de *Ay'a ilk ayak basma olayı*,
- 1992'de *Rusya'nın dağılması ve Türk Cumhuriyetlerinin Özgürlüklerine kavuşması*..vb gibi olaylar olmuştur.

Öyle ise bu olaylar karşısında, bugüne kadar bizim de en azından edebiyatımızda; *yenileşme, geliştirme hareketleri ve tasnifler* yapılmalıydı. Çünkü **103 seneden bu yana** bu tasnifle yetinip, yeni bir tasnif denemesine müşterek olarak gidemeyişimiz, edebiyat câmiamız açısından bir noksanımız olduğu kanâatindeyim. Bu sebeple **1990'lı yıllardan** itibaren *dünden bugüne* bu konu ile ilgili olarak, yazılar yazmakta, tebliğler sunmakta ve kitaplarımın ilgili bölümlerinde bu konuya titizlikle dikkat çekmekteyim. Yani, eski tasnifi de göz önünde tutarak, onu asla reddetmeden, fakat geliştirerek ve yeni gelişmeleri de ekleyerek yeni bir '**Türk Dili ve Edebiyatı Tasnifi**' yapmamızın zorunluluğunu ortaya koymaya çalıştık.

3. 1914 Türk Dili ve Edebiyatı Tasnifi İçinde Türk Halk Edebiyatının Yeri

Bilindiği gibi, *Türk Edebiyatı* araştırmalarında sağlam bir neticeye ulaşabilmemiz için *Türk Edebiyatının bütünlüğünü de zedelememek kaydıyla*, sağlıklı bir sınıflama yapmamız gerekmektedir. Bu cümleden olarak da edebiyat tarihçileri, 1914'lü yıllarda Türk edebiyatını kronolojik olarak İslâmiyet'ten Önce, İslâmi *Dönemi* ve *Batı Tesirinde Kalan Türk Edebiyatı* şeklinde olmak üzere üç ana döneme ayırmışlardı. Bunlardan özellikle İslami Dönem **Türk Edebiyatını**, *Divan Edebiyatı* ve *Halk Edebiyatı* biçiminde incelemek konusunda müşterek bir anlayışa varmışlardı.

3 U. Günay, *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüyâ Motifi*, Ankara 1986, s. 1.

Ana hatlarıyla doğru olan ve araştırmalar açısından da kolaylıklar sağlayan 1914'lü yıllarda yapılan '**Türk Edebiyatı**'nın genel tasnifinde '**Türk Halk Edebiyatı**', '**Anonim Halk Edebiyatı**', '**Tekke Edebiyatı** ve '**Âşık Tarzı Türk Edebiyatı**' alt başlıklarından oluşmakta idi. **Türk Halk Edebiyatı** başlığı altında toplanan, ancak benzer özelliklerinin yanı sıra mahiyetleri itibariyle de birbirlerinden ayrılan bu üç farklı şubeden söz edebiliriz. Şimdi bunları ana hatlarıyla kısaca o günkü anlatımlara göre vermeye çalışalım:

a. Anonim Halk Edebiyatı⁴

Anonim denilince toplumun tamamının bir araya gelerek oluşturduğu bir edebiyat olarak algılanmamalıdır. Anonimden kasıt, ilk söyleyeni unutulmuş, toplumun ortak vicdanını, zevkini yansıtacak biçimde *varyantlaşmaya* uğramış ürünler anlaşılmalıdır.

Anonim Halk Edebiyatı ürünleri, diğer edebiyat ürünlerinden farklı olarak yalnızca metinden ibaret değildir. Onlar bir metne dayalı olmakla birlikte işlevleriyle ön plandadır. Bir başka ifadeyle *Anonim Halk Edebiyatı* ürünlerinin; sosyal, psikolojik, dilbilimsel vb. pek çok işlevleri vardır.

Ninnilerin ses eğitimi, **masaların** dil, kültür aktarımı, **efsanelerin** değer koruyuculuğu, **destanların** millî şuuru oluşturması bu işlevlerden yalnızca birkaçıdır.

Demek oluyor ki, *Türk Halk Edebiyatı*'nın oturduğu temel, halkın öz kültürüne dayalı olmasıdır. Örneğin diğer edebiyat ürünlerinde estetik gaye ön planda iken, *Türk Halk Edebiyatı* ürünlerinde estetikten ziyade işlevsellik ön plandadır. Fakat o, bu estetikten de büsbütün yoksun değildir.

Anonim Halk Edebiyatı adını verdiğimiz bu edebiyatı, diğer edebiyat şubelerinden ayıran noktalar, yalnızca bu estetik konusu da değildir. Onu diğerlerinden ayıran temel özellikler ayrıdır. Bu '**Temel özellikleri kitabımızın Türk Halk Edebiyatı Bölümü**'nde göstereceğimiz için burada konuyu kısaca noktalamak istedik.

b. Tekke Edebiyatı⁵

Bu edebiyat; bazen *Divân Edebiyatı*, bazen de *Âşık Tarzı Türk Edebiyatı* bünyesinde *sahipsiz kalmış* ve bu sebeple de yeterince gelişmemiştir. Çünkü bu edebiyat; gereği gibi bilim adamlarınca araştırma ve değerlendirmelere tâbi tutulmamıştır. Bunun üzerine de bazı araştırmacılar, tek bir isimde birleşmeden kendilerine göre değişik isimler vermişlerdir.

Muhtevası, *terminolojisi*, *fonskiyonu*, *türü*, *hedef kitlesi* itibariyle bunlardan farklı; fakat şekil, dil, hedef kitlesi ve muhtevası itibariyle bunları saran, daha çok *Tekke ve çevrelerinde* geliştiği için *Tekke Edebiyatı* diye adlandırılan, fakat sadece tekkeler bünyesinde veya tekkeler çevresinde gelişmeyip, bütün toplumun içinde gelişen '**avam ile havas**' arasındaki toplumu kucaklama, kaynaştırma ve birleştirme vazifesi gören '**Dini-tasavvufi Türk Edebiyatı**' adını verdiğimiz *müstakil bir disiplindir*.

Şahsen Tekke Edebiyatı tarifini dar bir blok olarak düşünürüm. Özellikle de bu edebiyatın

4 Daha fazla bilgi için, kitabımızın '*Türk Halk Edebiyatı* bölümüne bakınız.

5 Bu konuda daha fazla bilgi için bak: Abdurrahman Güzel, *Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı*, 7. Baskı, Ankara 2015.

sahasını daha geniş düşünmek ve değerlendirmek durumundayız. Bu edebiyat, bu ad ile anılamaz. Ancak '**Dini-tasavvufi Türk Edebiyatı**' adı ile anılmalıdır ki, o zaman her tarafı kucaklayıp **Bir Köprü Edebiyatı** olabilsin.

c. Âşık Tarzı Türk Edebiyatı⁶

Anonim Halk Edebiyatı ile en yakın ilişki içinde olan edebiyat şubesidir. Her ikisi de aynı gelenekten beslendikleri için büyük bir ortaklığa sahiptir. Âşık Tarzı Türk Edebiyatı, bir yandan gelenekten yararlanırken, diğer yandan geleneği besleme özelliğine sahiptir. Tek farkları, Âşık tarzında ürün sahibinin belli oluşu ve estetik düşüncesinin ön planda olmasıdır.

Âşık tarzı, her ne kadar 16. yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan âşıklara bağlanırsa da, bu geleneği İslam Öncesinin *ozanlık* dönemine kadar indirmek daha yerinde bir karar olur. Yani bugünkü âşıklarımızın, geçmişteki **Ozanlarımızın** torunları olduklarını kabul etmemiz gerekir.

4. 1914'te Türk Dili ve Edebiyatı Tasnifi İçinde YER ALMASI GEREKEN Bilim Dalları

Bilindiği gibi, 1914'te yapılan '*Türk Dili ve Edebiyatı Tasnifi*'nde, günümüze göre aşağıda belirlenen bilim dalları yerlerini almamış, bir kısmı da 1914 tasnifinde yer alan '*Divan Edebiyatı ve Türk Halk Edebiyatı*' bünyesindeki bilim dallarına katılmıştı. Elbette ki, bu durum *yüz yıllı aşan* bir dönemde verimli olmuş da sayılamaz. Öyle ise, verimliliği sağlayabilmek için de, bu tasnifin günümüz ve geleceğin şartlarına uygun olarak yeniden ele alınıp geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Bu cümleden olarak günümüzde her konuda yapılan gelişmeler gibi, ***Türk Dili ve Edebiyatının yeniden tasnifi*** konusunda yapacağımız araştırmalarımızla bu edebiyatı; *yenileşme, gelişme ve geliştirme* metoduyla daha da verimli bir hâle getirebileceğimiz düşüncesindeyiz. Çünkü yapacağımız bu yeni çalışmalarla; *unutulmuş, ihmal edilmiş* veya bir başka *disiplinin* altına sıkıştırılmış olan bazı *disiplinleri de* yeniden gün ışığına çıkarmış olacağız. Biz bu çalışmamızda "***müstakil birer Bilim Dalı***" olarak ele alınması gereken '***bu disiplinlerin***' önemini aşağıdaki tabloda belirlediğimiz ***dokuz örnek grupta*** ele almaya çalışacağız. Onlar da şunlardır:

1. Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı	6. Türkçenin Eğitimi-Öğretimi
2. Âşık Tarzı Türk Edebiyatı	7. Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi
3. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı	8. Halk Bilimi
4. Dünya Edebiyatlarının Tesirinde Kalan Türk Edebiyatı	9. Türk Dil Bilimi
5. Çağdaş Türk Lehçe ve Edebiyatları (Türk Cumhuriyetleri ve Türk Topulukları Türk Edebiyatları)	

Şimdi bunların neden birer '***Müstakil Disiplin***' olması gerektiğini kısa boyutlarıyla ele almaya çalışalım. Şöyle ki:

Birinci gurup: DİNÎ-TASAVVUFÎ TÜRK EDEBİYATI; başlangıçta **Türk Halk Edebiya-**

6 Âşık edebiyatı hakkında daha geniş bilgi için bak: Kitabımızın Âşık Tarzı Türk Edebiyatı Bölümü.

tı'nın bir *alt başlığı* olarak, **Tekke edebiyatı** adıyla tanımlanmıştır. Hâlbuki bu tanım bilimsel açıdan noksanıdır. Çünkü bu sahada teşekkül eden *edebî mahsuller*, yalnız *tekkelerin* bünyesinde veya çevrelerinde oluşmamıştır. Aksine bu *edebî mahsuller*, diğer pek çok mekânda, hatta Türklerin İslam dinini kabullerinden sonraki dönemlerinde değil, tam tersine İslam'dan önceki dönemlerinde de her Türk-İslam coğrafyasında oluşmuştur. Örnek olarak vermemiz gerekirse, bugün biz, **Yunus Emre**'yi hangi **Tekke veya Tarikat**'a yerleştirebiliriz? Dün de bugün de O'nu hiçbir yere oturtamayız. O, tekkeler ve tarikatlar üstü bir mutasavvıf şâir ve Anadolu yakasında '**Dini-tasavvufî Türk Edebiyatı**'nın hem kurucusu, hem de ilk temsilcisidir.

Bu bağlamda, eğer bugün geriye dönüp, '*Göktürkler ve Uygurlar dönemlerine*' de kısaca bir bakacak olursak, o dönemlerde yazılan eserlerin de pek çoğunun *dinî muhtevalı* olduğunu görürüz. Bu cümleden olarak Türklerin, İslam *Dini'ni*, VII. asırdan itibaren kabullenmeleri sonrasında gelişen bu "**Türk edebiyatı**"; elbette ki o dinin *akîde* ve *vecd* yönünü de yaşayarak "*dinî ve tasavvufî*" muhtevada eserler vermiştir. Yine bu edebiyat; *nazım şekli ve nazım türü* olarak da, hem *Âşık edebiyatı*, hem de *Divan edebiyatı* nazım şekil ve türlerini ustaca kullanmıştır. Hatta öyle ki, bu konuda sayısız *mutasavvıf şâirler* yetişmiş ve her '*nazım şekli ve türünde*' çok kıymetli eserler vermiştir. Bu sebeple; bu muhteva bünyesinde gelişen **Türk edebiyatı** içindeki bu **bilim dalma** öyle bir **ad** koyalım ki, **bu ad**, hem *dinî akîdeyi*, hem *vecdî*, hem de *milli vezni* beraberinde getirerek, toplumun her kademesini uzlaştıran, birleştiren, bir köprü vazifesi yapan "**müstakil bir disiplin**" halinde görev alan, geçmişten günümüze edebi eserler üreten ve adı da "**Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı**" olan müstakil bir bölüm kurmuş olalım.

Burada şu hususu da belirtmeden geçemeyeceğim. Meslektaşlarımız veya bu sahadaki yetkili kurum ve kuruluşlarda çalışanlar, **Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri**'nin ilgili bölümlerinde '**Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı**' adını *ders adı olarak koymaya çekinmektedirler*. Ama Batının fosilleşmiş, işe yaramayan bazı isimlerini *-sırf ilerici görünmek için-* ders adı olarak koyup, öğrencilerimizi oyalamaktadırlar. Halbuki, bugün Türk edebiyatının içinden *dinî muhtevayı* bir anda çıkarırsanız, Türk Edebiyatı **İçî boş bir kovan**'dan ibaret kalır.

Çünkü **Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı**; toplumun "*kültürel değerlerine sahip çıkan, üreten, gelişen, dünya ve âhiretini tamamlayıcı bir eğitim veren ve bu insanları gerçek anlamda her iki âlem için de mutlu kılan, milli birlik ve beraberliği sağlayan, dinî yaşayışını belli bir vecd içinde, bazen nesir halinde, bazen millî vezinle, bazen de Divan şiiri nazım şeklini kullanarak, dinî tasavvufî nazım tür'leriyle verebilen ve toplumun tümünü 'avamla-havası' kucaklayan bir 'köprü-ekol edebiyatı'*"dır. Bu cümleden olarak, **Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı da Üniversiteler arası Kurul'da 'Doçentlik Bilim dalları'**nda müstakil bir bilim dalı olarak yerini almalıdır.

İkinci grup: 'ÂŞIK TARZI TÜRK EDEBİYATI' da "*Türk Halk Edebiyatının*" bir alt başlığı olarak XVI. yüzyıldan itibaren tanımlanmıştır. Bu tanım da noksanıdır. Çünkü *Âşık edebiyatı* ile ilgili her türlü kültürel değeri İslam öncesi *Türk edebiyatının Sözlü ve Yazılı mahsullerinde* de açık bir şekilde görmekteyiz. Öyle ise, *Âşık edebiyatı* da "**müstakil bir disiplin**" olmalıdır. Çünkü *Âşık Tarzı Türk Edebiyatını* oluşturan *âşık tipi*, Türk kültürünü her yönden etkileyen üç büyük medeniyet değişikliğine bağlı olarak üç büyük değişim geçirmiştir. Bunlardan;

7 Bu konuda daha fazla bilgi için: Kitabımızın "*Niçin Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı Adını Verdik?*" birinci bölümüne bakınız.

Birincisi, muhtelif Türk boylarında ‘ozan, baksı, kam (şaman)’ vb. adlarla anılan şair ruhaniler grubudur.

İkincisi, İslamiyet döneminde *Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı* tesiriyle ortaya çıkan *mutasavvıf Âşıklar dönemi*dir.

Üçüncüsü ise; Batı medeniyet dairesine giren *sazcı, saz ustası, saz sanatkârı, bağlama üstadı* gibi adlarla anılan **modern âşıklar** dönemidir.⁸

Türklerin İslamiyeti kabulüyle birlikte ve toplumdaki iş bölümüne de bağlı olarak şair *ruhanilar* birtakım görevlerini bırakmak zorunda kaldılar. Bir kısmı hastalık tedavisine yöneldi; bir kısmı Allah aşkını basit şekillerde halka anlatan dervişler oldular, bir kısmı da kopuzlarıyla muhtelif şiirler terennüm eden şahsiyetler (*ozanlar*) halini aldılar. Bu sebeple **ÂŞIK TARZI TÜRK EDEBİYATI da müstakil bir disiplin olmalıdır.**

Üçüncü grup: CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI da “Batı tesiri altında kalan Türk edebiyatının bir alt başlığı olarak tanımlanmıştır. Kanaatimizce bu da noksandır. Çünkü “Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı” Atatürk Türkiye’sinde Cumhuriyet’in ilanı ile beraber başlayan ve bugün de, yarın da devam eden ve edecek olan bir **ekol edebiyatı**dır. Dolayısıyla bu edebiyatın da başka bilim dallarının alt başlığı olarak değil, **müstakil bir disiplin** olarak tanımlanması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Dördüncü grup: TÜRKÇENİN EĞİTİMİ-ÖĞRETİMİ, Ülkemizde bütün eğitim kurumları, Anayasa’mızın 40. Maddesi uyarınca *Türkçe eğitim-öğretim yapar, halk Türkçe konuşur, Devletin resmi dili Türkçedir.*

Bundan dolayı; **Türkçenin Eğitimi Öğretimi Bölümünün** Eğitim Fakültelerinde 1987’lerde **Kurucusu olan bendeniz**, *bu bölümden yetişen yüzlerce akademisyen, mezun olan binlerce mezunlarımız ve Türkçe sevdalıları* olarak, **Türkçe Öğretmeni yetiştiren bu kurumun** bu hâl –hele hele bu dönemde- düşmesine asla gönlümüz râzı değildir. Ancak, yapılan bu hatanın kısa zamanda akl-ı selim sahipleri olan sizler tarafından düzeltilmesi ve Türkçenin Eğitimi Öğretimine lâyük bir programın da bir daha hiç değişmeyecek şekilde yapılarak ve yürürlüğe konulması kaydıyla teselli bulabiliriz.

Bilindiği gibi, tarihi geçmişimizde de ‘Yusuf Has Hacib, **Tabgaç Han**’a Kutadgu Bilig’i takdim ederken, ‘*Ben bu eseri Devlet dili Türkçe ile yazdım*’ der.

TÜRKÇE VE EĞİTİMİ: Ayrıca, **Karamanoğlu Mehmet Beyin, 15 Mayıs 1277’de** Türkçe hakkındaki *Fermanı*; 23 Aralık 1876’deki **Sultan Abdülmâd döneminde çıkarılan, “Kanûn-ı Esâsîyye’nin** 18. maddesindeki ‘**Devletin lîsân-ı resmisi Türkçedir**’⁹¹⁰ maddesi, **Mustafa Kemal Atatürk’ün önderliğinde hazırlanan** Türkiye Cumhuriyeti Devletinin **1923 Anayasa’sı** ve günü-

8 Bu hususta daha fazla bilgi için bak: Güzel, Abdurrahman- Torun Ali, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, 5. baskı, Ankara 2009, s. 243-251.

9 Özyavuz, Tuncer, *Osmanlı-Türk Anayasaları*, İstanbul 1997, s. 304; Suna Kili, Türk Anayasaları, Tekin Yayın, İstanbul 1982, s.11.

10 Özyavuz, Tuncer, *Osmanlı-Türk Anayasaları*, İstanbul 1997, s. 304; Suna Kili, Türk Anayasaları, Tekin Yayın, İstanbul 1982, s.11.

müze kadar gelen 1961 ve 1982 Anayasalarında, ‘**Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin RESMİ DİLİ TÜRKÇEDİR** hükmü tartışmasız yer alır.

Bu hükümler doğrultusunda, **Türkçenin öğretilmesi yasal bir zorunluluktur**. Bu cümleden olarak bütün eğitim kurumlarında okutulan bütün dersler, Anaokulundan Üniversiteye kadar Türkçe olduğuna göre, anlamlı ve kaliteli **Türkçe Öğretmeni Yetiştirmek de Devletin ilgili birimlerinin asli görevleridir**. Bu bağlamda Türkçe Öğretmeni yetiştirecek bir kurumun da olması zorunludur. Bu kurum da günümüzde Eğitim Fakültelerinin **Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Bölümüdür**. **Bu bölüm bünyesinde her yaştaki çocuklarımız ve Yabancılara Türkçe öğretimi için; ‘Temel Türkçe Öğretmenliği ABD (ilköğretim 1-4.sınıflar için), Türkçe Öğretmenliği ABD (Orta öğretim 6-8.sınıflar için), Yabancılara Türkçe Öğretmenliği ABD, İki Dilli Türk Çocukları Türkçe Öğretimi Anabilim Dallarının** kurulması gerekmektedir. .

Sonuç olarak deriz ki, **Eğitim Fakültelerinde Türkçenin Eğitimi Öğretiminin BÖLÜM** olarak yerini alması zorunludur. Bu bağlamda *Türkçemiz*, hem kanunlarımız hükmünce, hem milli vakarımız gereği, hem milletimizin diline saygı, hem bilimsel çalışmalara destek, hem **Türkçenin Dünya dili olmasına** hizmet, hem de ‘*Anamın ak sütü kadar helal* olan dilime saygıdır.

Beşinci grup: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ, Orta öğretimde Liselerimize *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni* yetiştirmek içindir. Öğretmenlik mesleği, ‘veliler, nebiler postu, gönüller nurudur. Bu nur, çocuklarımıza verildiği müddetçe, adalet olgusu, birlik ve beraberlik duygusu, bilimsel üretim daima başta yer alır. Bu sebeple adına hürmeten bile olsa Eğitim Fakültelerinde Edebiyat öğretmeni yetiştirecek olan kurun adı **TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ** Bölümü olmalıdır.

Altıncı grup: “TÜRK CUMHURİYETLERİ VE TÜRK TOPLULUKLARI TÜRK EDEBİYATLARI ise müstakil bir bilim dalı altında belirlenmemiştir. Çünkü o günün şartlarında bu edebiyatların belirlenmesi belki mümkün değildi. Fakat günümüzde ise bu edebiyatın da ‘İslâmi Dönem Türk Edebiyatı’ bünyesinde “*Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları Türk Edebiyatları*” olarak “**müstakil bir disiplin**” halinde belirlenmesi gerekirdi. Ve de öyle oldu. Günümüzde bu edebiyatın adı ‘**ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ**’ olarak yerini aldı. Bu durum da memnuniyet vericidir.

Yedinci grup: DÜNYA EDEBİYATLARININ ETKİSİNDE KALAN TÜRK EDEBİYATI: Günümüzde Türk Edebiyatı, yalnız Batı tesiri altında kalmamıştır. Bu edebiyat bugün, hem **Doğu**, hem **Batı**, hem de **diğer ülke** edebiyatlarının tesiri altında gelişmiştir. Elbette ki bu gelişmeler, ya bizzat, ya da medya kanalıyla bütün dünya edebiyatlarının etkisinde kalarak gelişmekte ve eserler vermektedirler.

Örneğin; *Dallas, Yalan Rüzgârı, Altın Kızlar, Kökler* vb.lerine karşı Türkiye’de gelişen edebiyat, yalnız batının tesirinde gelişen edebiyat olmayıp, tam tersine diğer dünya edebiyatlarının da etkisinde gelişen bir edebiyat olmuştur. Bu sebeple “*Batının Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatını, “Dünya edebiyatlarının etkisinde gelişen Türk edebiyatı”* başlığı altında belirlemek ve ona göre incelemek yerinde bir karar olur.

Sekizinci grup; TÜRK HALK BİLİMİ¹¹: İngiliz arkeolog *William J. Thomsen* (1803-1885), 1846'da bağımsız bir bilim dalına ad olarak '**Halk Bilimi-Folklor**' terimini kullanmıştır.

Halkbilimi, diğer sosyal bilim dalları gibi sınırlı bir tanım olarak tarif edilemez. **Halk Bilimi**, '*Bir ülke, ya da belirli bir bölge halkına ilişkin soyut ve somut kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendisine has yöntemleriyle derleyen sınıflandıran, çözümlen, yorumlayan ve neticede de bir senteze vardırılmayı amaçlayan Bilim Dalı*'dir.

Halkbilim, kültürler arasında karşılaştırmalar yaparak aradaki bağları, kültürün geçirdiği evrimi ve değişimi, günümüzde aldığı **yeni** biçimleri ortaya koyar.

Halkbilimi, bir ucuyla geçmişe, bir ucuyla da zamanımıza uzanan gelenekler, görenekler, âdetler zincirini tespit eder, bu zincirin köstekleyici, ya da destekleyici halkalarını tek tek belirler. Halk kültürünün atar damarlarını yakalayarak bunlardan özgün ve çağdaş yaratmalar çıkarmaya çalışır.

Halk Bilimi-folklor kavramı, 1914'lerde ilk defa **Fuad Köprülü** ve **Ziya Gökalp**'in bu ismi telaffuz ettikleri dönemlerde, geçmişten günümüze değin:

'*Halk Bilimi*¹², *halkiyat*, *halkbilim*, *budun bilim*, *sözlü kültür*' gibi sözcüklerle ifade edilmiştir. Genelde ise **folklor**, adı ne olursa olsun bir topluluğa bağlı bireyler tarafından geleneksel kalıplar içinde, **sözlü ve çeşitlenerek** ve zamanla kalıplaşarak (*halk üslubu anlamında*) nakledilen *her türlü bilgi birikimini, tarihi tecrübeyi ve kültürü ve bu kültürün değişik soyut ve somut formlarını inceleyen bilim dalı* olarak da özetlenebilir.

Almanların **folklor** sözcüğü için **Volkskunde**, Amerikalıların bir ara **Etnoloji** kavramlarını kullanmalarını¹³ da burada ifade edebiliriz.

Alan Dundes; '*geçmişte yaşayanlar da halktı, şimdilerde yaşayanlar da halk, köyde yaşayan da halktır, şehirde yaşayan da halktır*' görüşünden hareketle **folkloru**;

'*Soyut ve somut verilere dayalı; halk sanatı, giyim -kuşam, halk dansı, halk tiyatrosu, halk hekimliği, halk müziği, halk dili (argo gibi), halk lâkapları, mezar yazıtlarından tuvalet yazılarına, duvar yazılarına varıncaya kadar olan bütün alanlar ve bunlar üzerinde yapılan soyut ve somut çalışmalar şeklinde tarif etmektedir.*¹⁴

Dokuzuncu grup; TÜRK DİL BİLİMİ: dil olgusunu ve yeryüzündeki tüm dilleri genel olarak bütün yönleriyle konu edinip inceleyen bilim dalıdır. Arapçada *sarf ve nahiv* ilmi, batı dillerinde ise *gramer* olarak adlandırılır. Bir dilin, seslerden cümlelere kadar ihtiva ettiği bütün dil birliklerini,

11 Daha fazla bilgi için, kitabımızın '*Türk Halk Bilimi-Folklor ve: Türk Halk Bilimi-Folklor Kuramları ve Kullandığı Araştırma Metodları Bölümlerine*' bakınız.

12 **Halk Bilimi** üzerinde Türkiye'de ilk çalışmalar **Ziya Gökalp** (1913) başlatır ve **folklor** yerine *halkiyat*; daha sonra **Fuad Köprülü**, **Yeni Bir İlim: Halkiyat: folklor**; **Rıza Tevfik Bölükbaşı**, **Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu**, **Pertev Naili Boratav** ve **Ahmet Kutsi Tecer**, **Sadedin Nüzhet Ergun**, **Halit Bayrı**, **İlhan Başgöz**, **Şükrü Elçin** de aynı noktada takip ederler.

13 Tahir ALANGU, **Türkiye Folkloru El Kitabı**, Adam Yay., İst., 1983, 30.

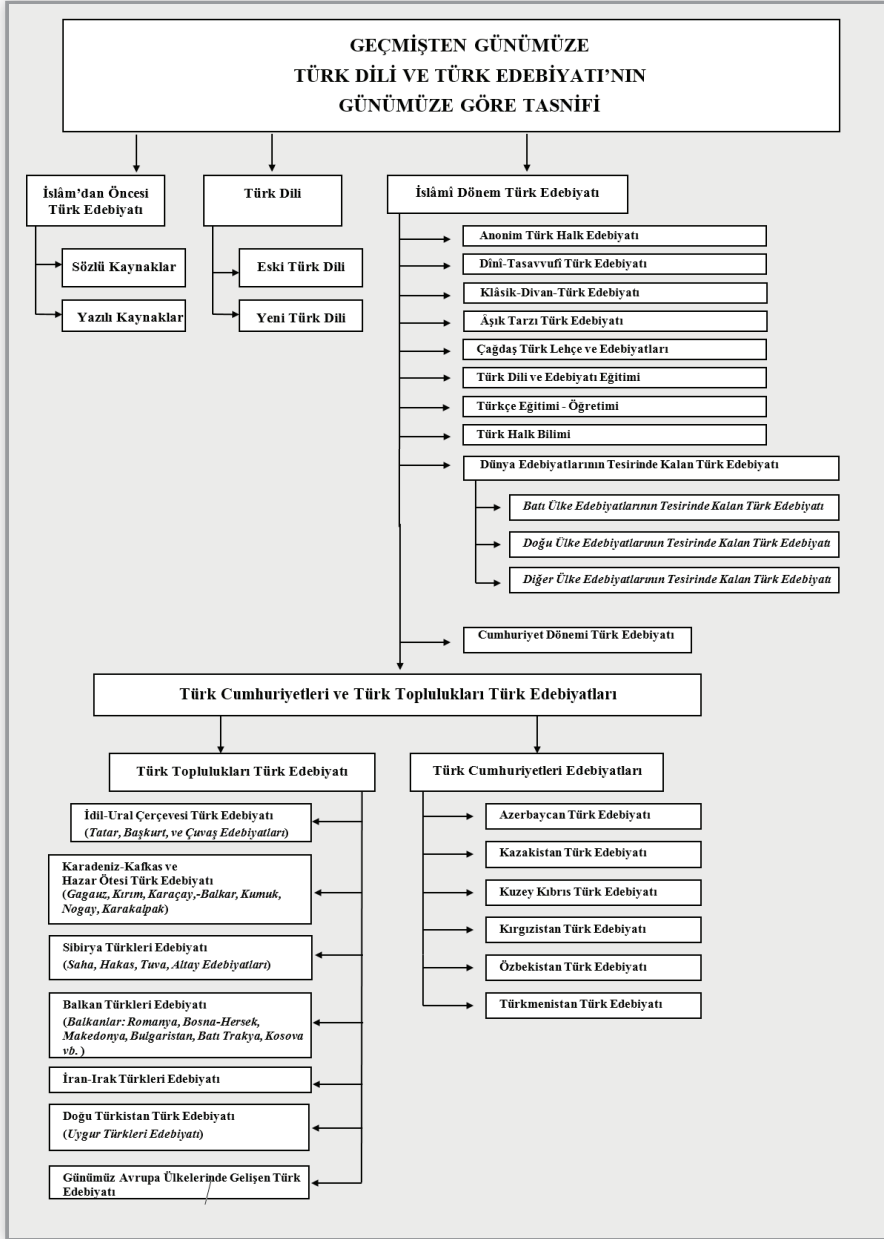
14 DUNDES, a.g.m., s.76.

geniş bir şekilde anlam ve görev bakımından inceleyen kurallara ise *dilbilgisi* denir.

Dilbilgisi, incelediği dil unsurlarına göre kendi içinde bölümlere ayrılır: **fonetik, morfoloji veya sarf, etimoloji, sentaks veya nahiv, semantik** gibi bölümlerin hemen hepsi *dilbilgisi* içinde ayrı ayrı incelenmelerine rağmen, birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmaz ve daima birbirlerine karışırlar. Bu itibarla *dilbilimi*, bir dili bütün cepheleriyle bir bütün olarak ele alıp inceleyen ilmin adıdır.

Onuncu grup: 'AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE TEŞEKKÜL EDEN TÜRK EDEBİYATI' Bugün dünyanın pek çok ülkesinde binlerce ve milyonlarca Türk ailesi yaşamaktadırlar. Elbette ki, bunların da bir edebiyatları olacaktır. Biz de bu durumları göz önüne alarak ilk defa bu tasnifte değerlendirmeyi uygun gördük. Çünkü bu kalabalık, en azından yarım asırdan bu yana *Orta Avrupa ve diğer ülkelerde* yaşamakta ve adeta o ülkelerin hem vatandaşı olmakta ve hem de oraların kültür ve edebiyatlarına da entegre olmaktadır. Bu sebeple, bu kardeşlerimiz tarafından teşekkül eden o edebiyatı da '**Avrupa Birliği Ülkelerinde oluşan Türk Edebiyatı**' başlığı altında yeni tasnifimizde değerlendirmeyi uygun görmekteyiz.

Sonuç olarak ifade etmek isteriz ki; yukarıda kısaca ifade etmeye çalıştığımız **on grup** içinde bu önemli disiplinler 1914 tasnifinde yer almamıştı. Biz ise; bugün "**Türk Dili ve Edebiyatının Tasnifini, günümüze göre**; İslam Öncesi Türk Edebiyatı ve İslamî Dönem Türk Edebiyatı ana başlıkları altında ve onların alt başlıklarını vererek **aşağıdaki Tabloda görüldüğü şekilde** yapmanın daha doğru ve faydalı olacağı düşüncesiyle yeniden tasnif edilmesi gereğine inanıyoruz. Bu tasnif ile günümüzde veya ileride yapılacak bazı itirazların da ortadan kalkacağı kanaatindeyiz.

5. Türk Halk Edebiyatı'nın Bugünkü Durumu ve Bilimsel Değerlendirilmesi

Türk Halk Edebiyatının, bugünkü durumunda, maalesef Üniversitelerarası Kurul'da '**Doçentlik Bilim Dalı**' olmaktan çıkarılarak, 20-30 yıllık bir mazisi olan, *somut veya soyutlara* karışan '**Halk Biliminin** içine isimsiz olarak gizlice sıkıştırılması anlaşılammıştır. Bu durum bilimsel bir yaklaşım olmadığı gibi, tam tersine olumsuz ve şık olmayan bir tavidir. *Halk Bilimi*, bundan 3-5 sene evveline kadar **Türk Halk Edebiyatı** bünyesinde hem soyut ve somut ilkeleri sebebiyle, hem de *Doçentlik Temel alanında* ele alınarak değerlendiriliyordu. Şimdi ise, işler birden bire tersine dönüp, beş bin yıllık **Türk Halk Edebiyatı** yoklara karıştırılıp, çok yakın bir maziye sahip olan *Halk Bilimine* teslim ediliyor. Bu vahim durumu, bilimsel ciddiyetle bağdaştırmak veya anlamak mümkün değildir. Bazı kişiler, eğer *yeni bir dünya kurma* peşinde iseler, *Halk Bilimi* de yaşasın, fakat bunu yaşatalım derken, uzun bir mazi ve kültürel birikime sahip **Türk Halk Edebiyatını** öldürmek neyin nesidir? Kanaatimce bu tavır, bilimsel bir tavır olmadığı gibi, en hafif ifadeyle Türk milli kültürüne saygısızlık ve kendini bilmezliktir.

Türk Halk Edebiyatı'nı Doçentlik Bilim Dalından çıkarma kararını verenler acaba;

'*Karacaoğlan, Köroğlu, Dadaloğlu, Âşık Ömer, Gevheri, Bayburtlu Zihni, Everekli Seyrani, Erzurumlu Emrah, Âşık Veysel, Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Âşık İlhami..vb*'lerini nerede inceleyecekler? Bunların nazım *tür ve şekillerini* '**Türk Halk Edebiyatı**'na değil de, yoksa '**Soyut ve Somutun**' neresine yerleştirecekler? Halbuki **Türk Halk Edebiyatı**, dünden bu yana hep müstakilen *Doçentlik Bilim Dalında daima yerini alıp* '*Türk halk Edebiyatı Doçenti Diploması*' alınıyordu. Ne oldu da YÖK nezdinde 9 adet Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Üyesinin de bulunduğu bir dönemde '**Türk Halk Edebiyatı**' sınır dışı edildi, anlamak mümkün değildir. Hatta öyle ki, **Türk Halk Edebiyatının** dışlaması, karma **Filoloji Temel Alanı**'nda bile yer verilmeyişi unutkanlık, umursamazlık veya görmemezlik değil, tam tersine milli kültürümüze bir saygısızlık, bir düz tabanlıktır. Bu tutum akıl alır gibi değildir. Ümidimiz odur ki, aklı selim sahipleri bu yanlışlarından kısa zamanda döner ve **Türk Halk Edebiyatı** da, yeniden eski ve lâyıık olduğu milli ve manevi değerlerimizi sahip müstakil bir disiplin olarak yerini alır.

Burada her iki tarafa da hatırlatmak gerekir ki; tarihine, kültürüne saygısı olan kim olursa olsun, **Türkoloji Bilim Dalı** olan **Türk Halk Edebiyatına** başka bilim dalları arasında yer araması bilimsel ve etik de olmadığı gibi, Türk bilim hayatına yapılmış bir darbe gibi görülmektedir. Bilindiği gibi, *Halk Biliminin* konusu herhalde '*soyut ve somut olmayan*' kıyafetleri..vb'lerini incelemektir. Halbuki, **Türk Halk Edebiyatı'nın** asıl konusu, edebi mahsullerin nazım şekil ve türleri ile ortaya koyduğu zengin muhtevalı metinleri incelemektir. *Halk Biliminin görevi* ise, *soyut ve somut kültür varlıkları* değerlendirmektir.

6. Türk Dili Ve Edebiyatı Doçentlik Temel Alanı İçin Olması Gereken Teklifimiz:

Bilindiği gibi, Üniversitelerarası Kurul'da her bilim dalı, kendi özellikleri ve yakınlıklarına göre değerlendirilir. Bu durum; *sağlık, fen, sosyal ve eğitim* alanları olarak da adlandırılır. Ama asıl olan *Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Türk bilim hayatında* kendi kültürel milli değerlerimizi kapsayan bilim dallarını da bir arada tutmak *Yükseköğretim Kurulu'nun* başlıca görevidir. Bu cümleden olarak, uluslararası bilim dünyasında da '**Türkoloji Bilimi**' olarak adlandırılan '**Türk Dili ve Edebiyatı**'nın ilgili bütün ana bilim dallarını, bir çatı altında toplamak en doğru olanıdır. Burada dağınık bir duruma geçmek yanlış olur. Özellikle **Türkçenin beş bin yıllık bir bilim dili olduğu dünyamızda**; dilimizi, milli ve manevi değerlerimizi, âdet ve geleneklerimizi, milli kültürümüzü, bilimsel çalışmalarımızı, hem kendi insanımıza, hem de yabancılara tanıtmakta kararlı olmalıyız. Bir yandan da bilimsel çalışmalarımızda, yalnız kendi bölgemiz içinde kalmayıp, dünya ile entegre olmalı ve dünyayı iyi takip edip, Türk bilim adamları yeni buluşlarımızla dünyaya örnek olmalıdır.

Özellikle günümüzde *Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu*, bu sahada bilimsel alanda dağınık değil, çağdaş ve özel branşlara yönelik Üniversiteler kurmalıdır. Örnek olarak; '*Eğitim, Sağlık, Teknoloji, Ekonomi, Türkoloji, Teoloji, Sosyal ve Kültürel Bilimler*..'vb alanlarında **ihisas Üniversiteleri** kurarak bu kurumlarda; *kaliteli devlet adamı, iş uzmanı, sanatkar, uluslararası politikalar uzmanı, uluslararası araştırmacı eğitimci bilim adamları* yetiştirilmelidir.

Günümüzde gördüğüm kadarıyla Üniversitelerimizdeki *akademik yükselmelerde* bile dağınık bir sistem uygulanmaktadır. Özellikle de Yükseköğretimde kendi öz benliğimiz olan *Türkoloji Temel Alanı* kurulamayıp, bunun yerine **Türkoloji'nin** alt bilim dalları, **Doçentlik Temel Alanları** olan, ya *Filoloji*, ya da *Eğitim Temel alanlarında* dağınık olarak yer almaktadır.

Üstelik burada da **Türkoloji'nin** bilim dallarına tam olarak yer verilmemiş, hatta hiç de alakası olmayan başka bilim dalları ile yan yana konulmuştur. O ilgisiz bilim dalları içinde yer alan *Türkoloji bilim dallarını*, Üniversitelerarası Kurul'un tespiti ile ortaya konulan ve hâlen de yürürlükte olan **Filoloji Temel Alanı** içinde bulunan Türkoloji bilim dallarını aşağıdaki tabloda örnek olarak aynen veriyoruz.

TÜRKOLOJİ BİLİMİ DALLARI	DİĞER BİLİM DALLARI
Türk Dili	Doğu Dilleri ve Edebiyatları
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları	Karşılaştırmalı Edebiyat
Halk Bilimi	Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri
Yeni Türk Edebiyatı	Batı Dilleri ve Edebiyatları
Eski Türk Edebiyatı	Kafkas Dilleri ve Edebiyatları
	Balkan Dilleri ve Edebiyatları
	Çeviri bilim

Burada bile **Türkoloji Temel Alan** olan '**Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı**', *Doçentlik Bilim Dalı*'nda yer almamıştır. Ama bütün üniversitelerimizin, *Eğitim ve Edebiyat Fakülteleri Türkçe*,

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde 4-8 Sömestir Lisans dersi olarak okutulmaktadır. Çünkü bu bilim dalı, bizim geçmişimizle günümüzü ve geleceğimizi birleştiren önemli derslerden biridir.

Demek oluyor ki, bu karma yapı olan **Filoloji Temel Alanı** içinde yer alan: *'Doğu Dilleri ve Edebiyatları, Batı Dilleri ve Edebiyatları, Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri, Balkan Dilleri ve Edebiyatları, Kafkas Dilleri ve Edebiyatları, Karşılaştırmalı Edebiyat, Çeviri Bilim'* Bilim dallarının yanında *Türkoloji Bilim Dallarının* yer alması doğru değildir.

Özellikle de geniş bir bilgi alanı olan **Türkoloji Temel Alanı**'nı bırakıp onun yerine, **'Filoloji Temel Alanı'**nı almak ve bu alana *Türkoloji Bilim dallarını* noksanlarıyla beraber dâhil etmek hiç de bilimsel, akıllıca ve etik de değildir. Biz, yukarıda belirttiğimiz karma *Filoloji Temel Alanı* yerine, ısmarlama olmayan kendi nev-i şahsına münhasır **'Doçentlik Bilim Dalı Türkoloji Temel Alanı'**nda Türkiye Cumhuriyeti bilim dünyası olarak ve Batının da kabul ettiği **'Doçentlik Bilim Dalı, Türkoloji Temel Alanı'nda yer alması gereken Türk Dili ve Edebiyatı bilim dallarının** da müstakil disiplinler olarak yerlerini alması en huzurlu dileğimizdir. Onlar da:

DOÇENTLİK TEMEL ALANI	
TÜRKOLOJİ BİLİM DALLARI	
1. Türk Dili	7. Türkçenin Eğitimi-Öğretimi
2. Türk Halk Edebiyatı	8. Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi
3. Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı	9. Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
4. Âşık Tarzı Türk Edebiyatı	10. Türk Halk Bilimi
5. Eski Türk Edebiyatı	11. Türk Dil Bilimi
6. Yeni Türk Edebiyatı	

Netice olarak deriz ki **TÜRKOLOJİ, Dünya Uluslararası Üniversiteler Bilimsel** alanında, *Temel Türk Bilim* alanları olarak kabul ve tespit edilmiştir. Biz de, tarihin derinliklerinden gelen bir milli mefkûre ve Anayasamızın tartışılmaz hükümleri gereği başka alanlarda kendimize yer aramadan **'ULUSLARARASI DÜNYA DİLİ VE BİLİM DİLİ OLAN TÜRKÇE'**mizi **daha da geliştirmek ve yükseltmek için önce kendimiz onu değerlendirmeliyiz.** Bunda noksanlarımız varsa, bu noksanlarımızı kendi üniversitelerimiz ve bilim adamlarımız tamamlayacaklardır. Çünkü *'Ses Bayrağımız Türkçemiz, hem anamızın ak sütü kadar saf, hem milli, manevi, resmi dilimizdir.* Bu cümleden olarak tek tip şeklinde **'DOÇENTLİK BİLİM DALLARINI, TÜRKOLOJİ TEMEL ALANI'**nda müstakil olarak değerlendirmemiz, bilime ve kendi milli duyarlılığımıza da en uygundur. Beklenen ve olması gereken de budur.